

2017-037

Archeologienota

Brugge Vlamingdam 36-38

Verslag van Resultaten

Bert ACKE en Maarten BRACKE

18-5-2017

Titel: Archeologienota Brugge Vlamingdam 36-38

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke en Maarten Bracke

Projectcode bureauonderzoek: 2017C334

Intern projectnummer: 2017.037

Locatiegegevens: Brugge Vlamingdam 36-38

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 69787 en Y: 212497; X: 69831 en Y: 212528

Kadastergegevens: Brugge, afdeling 5, sectie E, perceel 138y4 (zie figuur 3)

Topografische kaart: zie figuur 1 en 2

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Bert Masselus (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: Jan Huyghe (archeoloog bij Raakvlak)

Plaats en datum: Zelzate, 18/05/2017

© Maarten Bracke, p/a Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	4
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	4
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	5
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	5
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	5
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	5
2. BUREAUONDERZOEK	6
2.1. HUIDIGE TOESTAND EN GEPLANEDE WERKEN	6
2.2. HISTORISCH EN ARCHEOLOGISCH KADER	10
2.3. SYNTHESE	14
2.3.1. DATERING EN INTERPRETATIE	14
2.3.2. VERWACHTINGSPATROON	14
3. SAMENVATTING	15
4. BIBLIOGRAFIE	16
5. BIJLAGE	17

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en betreft een geplande aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning te Brugge Vlamingdam 36-38. De site is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de stad Brugge, de totale perceelsoppervlakte is meer dan 300m² en de bodemingrepen bedragen meer dan 100m². Bijgevolg dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

Niet van toepassing.

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

Deze archeologienota betreft een nota met beperkte samenstelling. Indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aantoonbaar is, dan mag de rapportering over het bureauonderzoek van het terrein beperkt blijven tot nota met beperkte samenstelling zoals beschreven in de Code van

- 1) met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- 2) de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
- 3) verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;

en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn, dan mag de rapportering over het bureauonderzoek van het terrein beperkt blijven tot nota met beperkte samenstelling zoals beschreven in de Code van

Goede Praktijk versie 2.0, p. 106. Voor dit project is het tweede element van toepassing. Het doorslaggevend aspect betreft een combinatie van de historische beschrijving en de archeologische kennis van het onderzochte gebied. Hiertoe werd de CAI geraadpleegd en werd contact genomen met Raakvlak, de Intergemeentelijke Dienst voor Archeologie in Brugge en Ommeland.

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

Op basis van de info aangereikt door de initiatiefnemer en het raadplegen van enkele digitale bronnen en Raakvlak kon de nota met beperkte samenstelling worden opgesteld door de erkende archeoloog.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Jan Huyghe, archeoloog bij Raakvlak, leverde informatie aan over archeologisch onderzoek uitgevoerd op een belendend perceel.

1.3.5. Selectie bronnen

Het bouwplan en info over het project werden aangereikt door de initiatiefnemer, door de erkende archeoloog werd bijkomend enkele digitale bronnen en Raakvlak geraadpleegd.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand en geplande werken

Dit dossier betreft een stedenbouwkundige aanvraag voor het vernieuwen van een garage/berging. Momenteel wordt het plangebied ingenomen door een gebouw (Vlamingdam 36) en een doorgang naar een garagecomplex (Vlamingdam 38) aan de straatzijde, en parkeerplaatsen, een verharding in grasraat en een berging op de achterliggende zone.

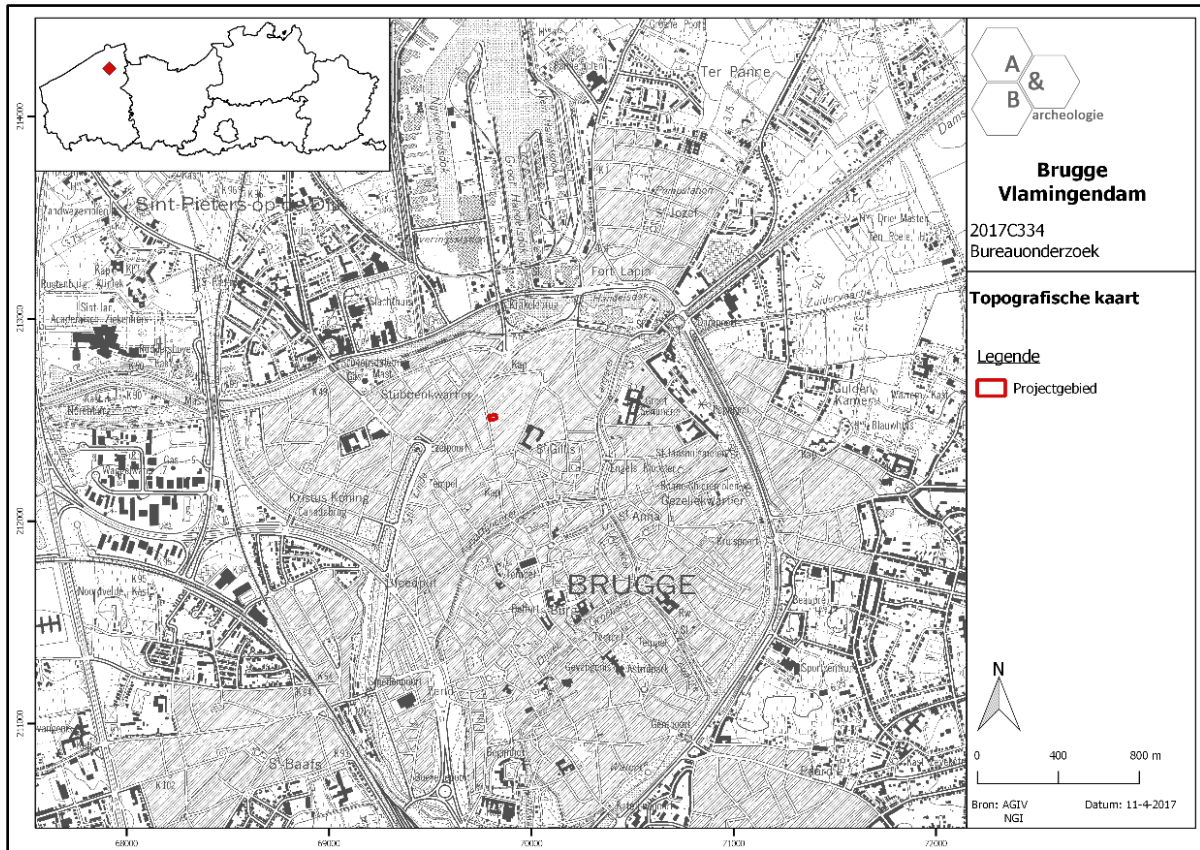
De geplande werken betreffen:

- Gebouw aan straatzijde: de binnenindeling van het gebouw wordt licht aangepast, hierbij vinden geen grondverstorende werken plaats;
- Doorgang aan straatzijde: geen werken voorzien;
- Parkeerplaatsen: geen werken voorzien;
- Verharding in grasraat: platen worden uitgebroken, zone wordt heraangelegd met waterdoorlatende betonklinkers. Uitgraving tot onderzijde van bestaande funderingen van de grasraat, dit is ca. 20cm onder bestaand maaiveld¹;
- Berging: wordt afgebroken en opnieuw opgebouwd. Uitgraving tot onderzijde van bestaande bodemplaat (aangeduid op plan als 'volle grond'), dit is ca. 30cm onder maaiveld².

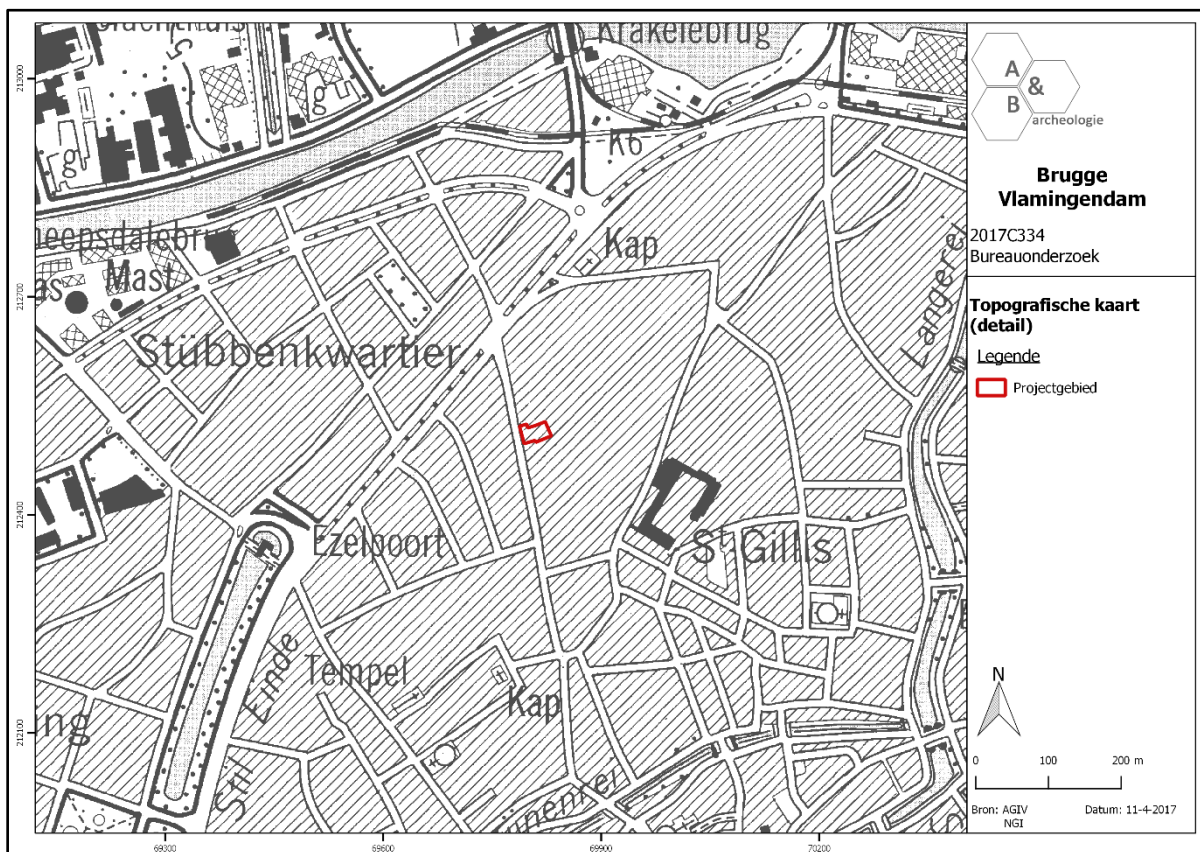
De werken die ingrijpen in de bodem vinden dus plaats op de achterliggende zone, op plaatsen waar vroeger reeds bodemingrepen zijn gebeurd. De huidige verharding en berging worden verwijderd en op dezelfde plek terug opgetrokken.

¹ Mondelinge informatie initiatiefnemer.

² Mondelinge informatie initiatiefnemer.

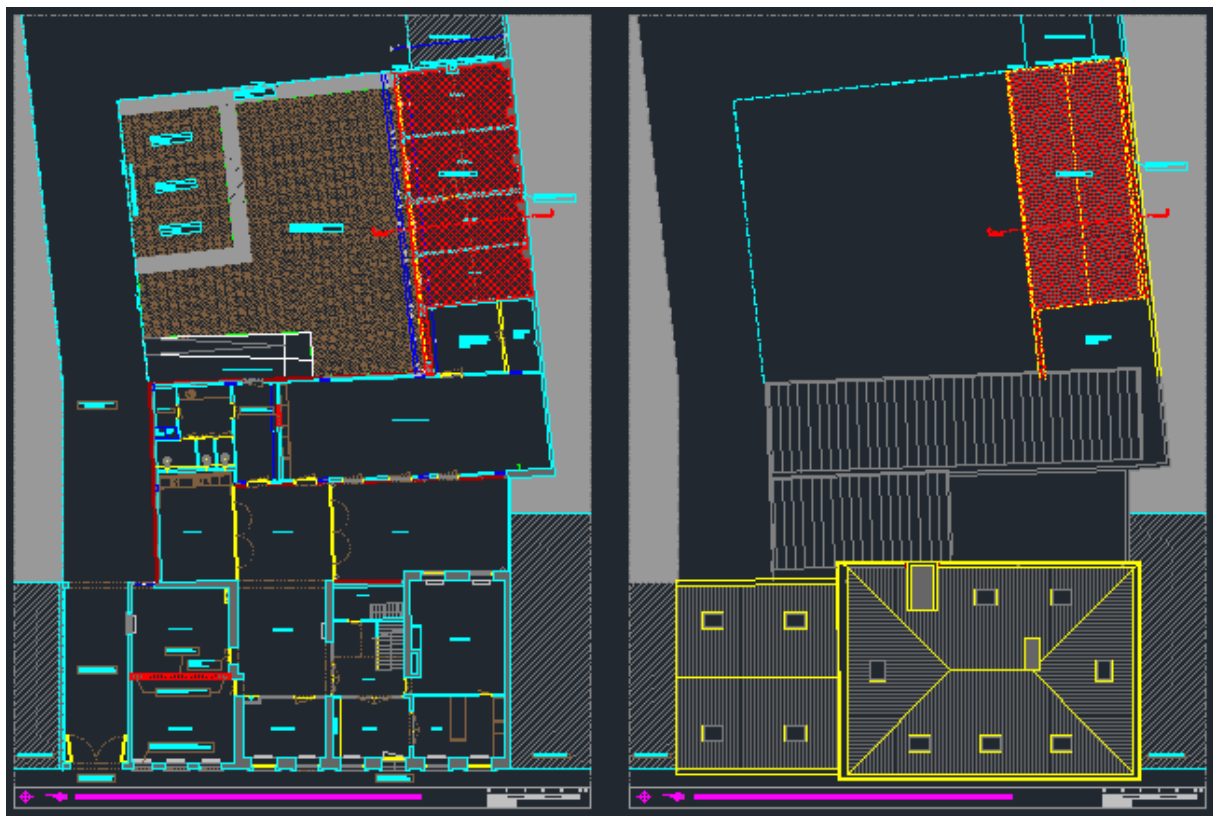
Figuur 1 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart (bron: NGI).

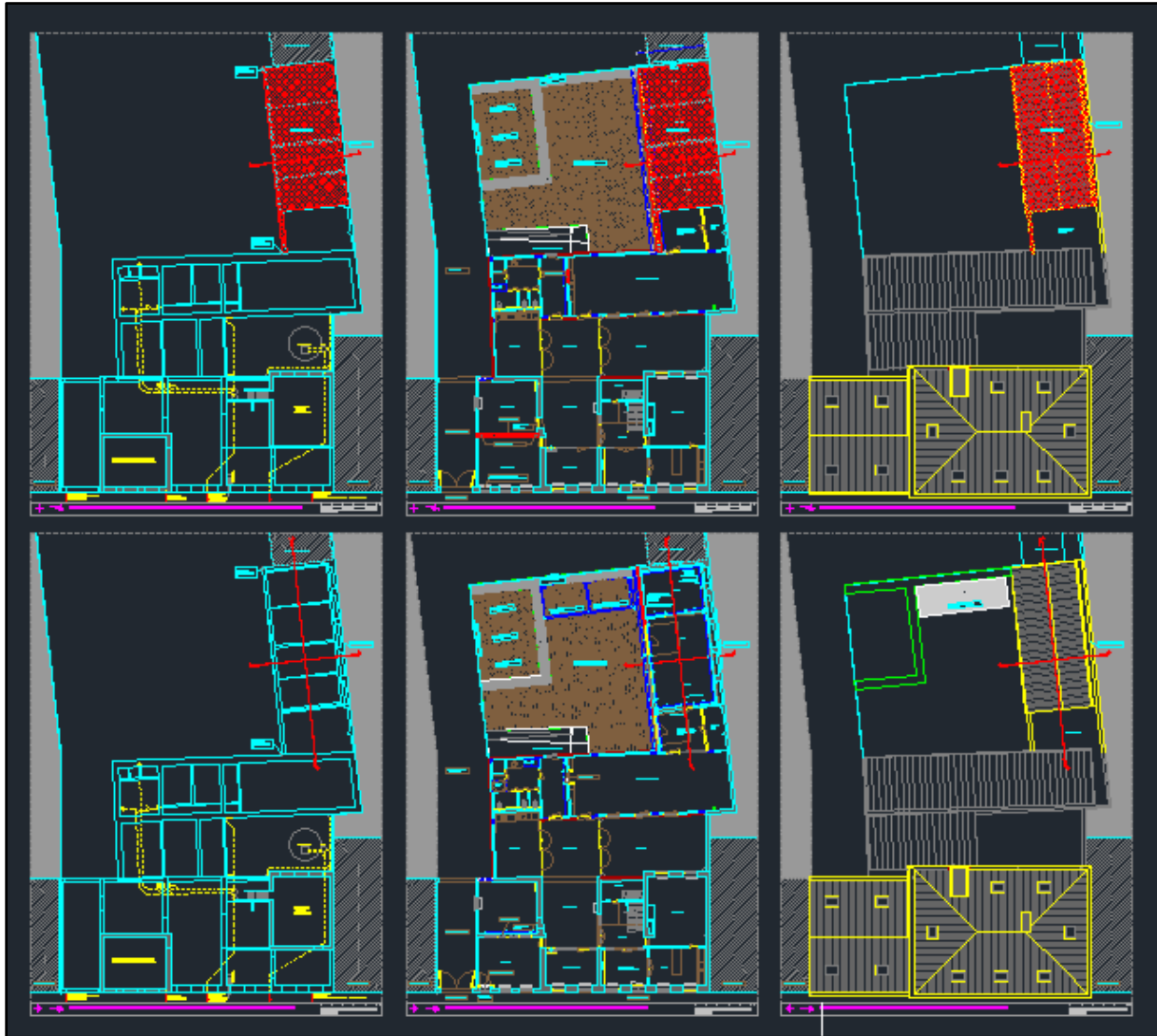
Figuur 2 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart, detail (bron: NGI).

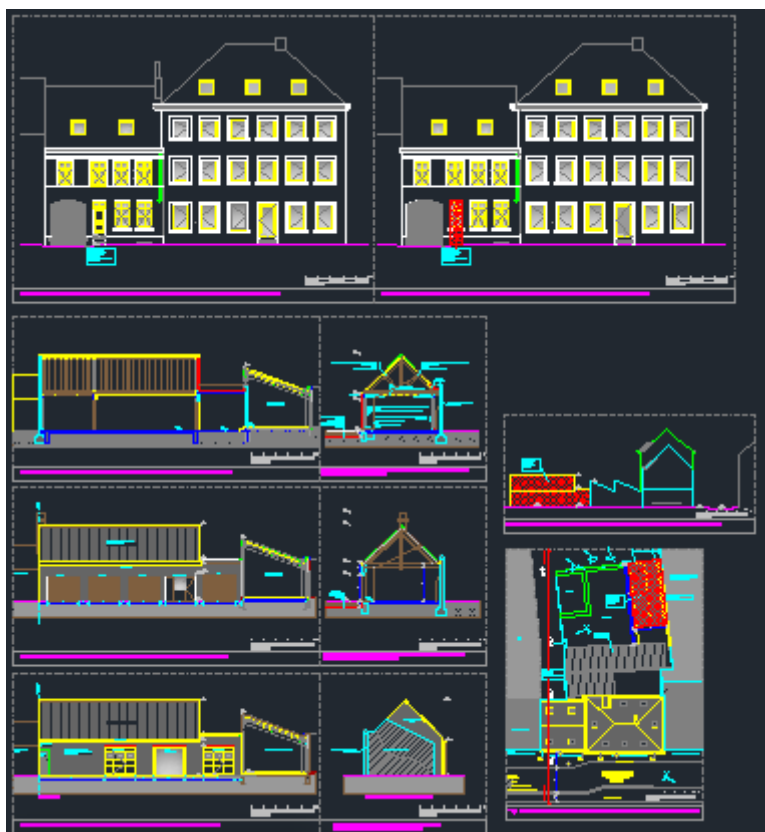
Figuur 3 Aanduiding van het projectgebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

Figuur 4 Uitsnede uit de geplande werken (bron: initiatiefnemer).

Figuur 5 Uitsnede uit de geplande werken (bron: initiatiefnemer).

Figuur 6 Uitsnede uit de geplande werken (bron: initiatiefnemer).

2.2. Historisch en archeologisch kader

De Vlamingdam is een noordzuid georiënteerde weg in het noorden van de stad Brugge. De naam, officieel vastgelegd sinds 1936, verwijst naar de in 1297 opgetrokken verkeersdam vanuit de toenmalige Vlamingpoort. Van 1297 tot de 16de eeuw was de straat gekend onder de naam "*Buiten Vlamingpoort*", nadien duikt ook de benaming Sint-Jorisstraat op. De straat heeft dus een geschiedenis die minstens teruggaat tot eind 13de eeuw. Op kaart van Jacob van Deventer uit 1560 is ter hoogte van de site een huizenrij afgebeeld met achterliggende groenzone/tuinen. Ten zuiden bevindt zich een zijstraat van de Vlamingdam. Aan de overkant van de straat bevindt zich het klooster van de geschoeide karmelietessen of Sionklooster, gesticht in 1488 en afgeschaft in 1783.³ Een soortgelijke situatie is te zien op de kaart van Sanderus uit het midden van de 17de eeuw. Op de Poppkaart uit midden 19de eeuw is een huizenrij met achterliggend onbebouwd gebied aangegeven. Het voormalige Sionklooster is op dat moment in gebruik als militair hospitaal. De laatste restanten van dit kloostercomplex werden afgebroken in 1881 en er verschenen verschillende woonhuizen op deze plek. Net ten zuiden van het plangebied is de school van de broeders Xaverianen aangeduid. Dit complex werd in 1861 aangekocht door de zusters dominicanessen.

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Vlamingdam, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/111879> (geraadpleegd op 21 april 2017).

In 1992-1994 werden de oude kloostergebouwen afgebroken (op de kapel na) en werd een nieuw klooster opgericht, uitgebreid met een rust- en verzorgingstehuis voor oudere zusters.⁴ In april 1992 werden de graafwerken die vooraf gingen aan de eerste fase van de nieuwbouw opgevolgd door de Stedelijke Archeologische Dienst (CAI Locatie 155175). Hierbij werden sporen aangetroffen die teruggaan tot de volle middeleeuwen en kon vastgesteld worden dat het terrein tussen de Vlamingdam en de Sint-Clarastraat tijdens die periode gekenmerkt werd door verscheidenen depressies en/of grachten en dus niet zo vlak was als tegenwoordig. Het onderzoek leverde onder andere ook een grote hoeveelheid 15de-eeuwse Iberische keramiek op, mogelijk toe te wijzen aan handel in/gebruik van een grote hoeveelheid zuiderse producten op deze plek.⁵ De profieltekeningen van het onderzoek zijn bewaard, waaruit blijkt dat er steeds 40 à 50cm verstoring zit bovenop de archeologisch interessante lagen.⁶ In de buurt zijn nog enkele CAI-locaties aangeduid, die allen bevestigen dat de stadsdeel minstens van de late middeleeuwen in gebruik was; ze leveren echter niet meer relevante archeologische informatie op betreffende het plangebied. Op het plangebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

Op basis van de historische en archeologische bronnen kan besloten worden dat activiteiten rond het plangebied minstens teruggaan tot eind 13de eeuw. De historische kaarten tonen aan dat minstens vanaf 1560 de site aan straatzijde was bebouwd, met een onbebouwde tuinzone erachter. Het archeologisch bodemarchief kan verwacht worden vanaf 40 à 50cm onder het huidig maaiveld.

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Klooster van de zusters dominicanessen Engelendaele, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/82832> (geraadpleegd op 21 april 2017).

⁵ Uittreksel uit het Jaarboek 1991-92, Brugge Stedelijke Musea, aangeleverd door Jan Huyghe.

⁶ Communicatie per email dd. 14/04/2017 door Jan Huyghe.

Figuur 7 Uittreksel uit de kaart van Jacob van Deventer, ca. 1560, met in de rode cirkel de benaderende ligging van het plangebied (bron: www.kaartenhuisbrugge.be). Het noorden bevindt zich bovenaan.

Figuur 8 Uittreksel uit de kaart van Sanderus, 1641, met in de rode cirkel de benaderende ligging van het plangebied (bron: www.kaartenhuisbrugge.be). Het noorden bevindt zich links.

Figuur 9 Uittreksel uit de kaart van Popp, 1854, met in de rode cirkel de benaderende ligging van het plangebied (bron: www.kaartenhuisbrugge.be). Het noorden bevindt zich rechts.

2.3. Synthese

2.3.1. Datering en interpretatie

Op basis van de historische en archeologische bronnen kan besloten worden dat activiteiten rond het plangebied minstens teruggaan tot eind 13de eeuw. De historische kaarten tonen aan dat minstens vanaf 1560 de site aan straatzijde was bebouwd, met een onbebouwde tuinzone erachter. Het archeologisch bodemarchief kan verwacht worden vanaf 40 à 50cm onder het huidig maaiveld.

2.3.2. Verwachtingspatroon

Het projectgebied heeft een eerder hoog archeologisch potentieel wat betreft archeologische sporen en vondsten uit de middeleeuwen, nieuwe tijden en nieuwste tijden. Het verwachtingspatroon voor de oudere archeologische perioden is ongekend.

Dit dossier betreft een stedenbouwkundige aanvraag waarbij een bestaande grondbedekking zal vervangen worden door een verharding, en waarbij een bestaande berging wordt afgebroken en op dezelfde plek terug wordt opgebouwd. De werken grijpen beperkt in op de ondergrond, en gaan niet dieper dan de door de huidige berging reeds verstoorde grond (max. 30cm onder het maaiveld).

Uit het archeologisch onderzoek uitgevoerd op het perceel net ten zuiden van het plangebied kan afgeleid worden dat archeologische sporen zich kunnen manifesteren vanaf 40 à 50cm onder het maaiveld. Gezien de geplande werken deze diepte niet bereiken en er zelfs nog een bufferlaag wordt behouden, kan geconcludeerd worden dat de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. Er wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd in het kader van de werken die onderwerp uitmaken van deze archeologienota.

3. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en betreft een geplande aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning te Brugge Vlamingdam 36-38. De site is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de stad Brugge, de totale perceelsoppervlakte is meer dan 300m² en de bodemingrepen bedragen meer dan 100m². Bijgevolg dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog. Deze archeologienota betreft een nota met beperkte samenstelling, aangezien de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed.

Op basis van de historische en archeologische bronnen kan besloten worden dat activiteiten rond het plangebied minstens teruggaan tot eind 13de eeuw. De historische kaarten tonen aan dat minstens vanaf 1560 de site aan straatzijde was bebouwd, met een onbebouwde tuinzone erachter. Het projectgebied heeft een eerder hoog archeologisch potentieel wat betreft archeologische sporen en vondsten uit de middeleeuwen, nieuwe tijden en nieuwste tijden. Het verwachtingspatroon voor de oudere archeologische perioden is ongekend.

Dit dossier betreft een stedenbouwkundige aanvraag waarbij een bestaande grondbedekking zal vervangen worden door een verharding, en waarbij een bestaande berging wordt afgebroken en op dezelfde plek terug wordt opgebouwd. De werken grijpen beperkt in op de ondergrond, en gaan niet dieper dan de door de huidige berging reeds verstoorte grond (max. 30cm onder het maaiveld).

Uit het archeologisch onderzoek uitgevoerd op het perceel net ten zuiden van het plangebied kan afgeleid worden dat archeologische sporen zich kunnen manifesteren vanaf 40 à 50cm onder het maaiveld. Gezien de geplande werken deze diepte niet bereiken en er zelfs nog een bufferlaag wordt behouden, kan geconcludeerd worden dat de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. Er wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd in het kader van de werken die onderwerp uitmaken van deze archeologienota.

4. Bibliografie

- Bieke Hillewaert, *Vlamingdam*, in: Jaarboek 1991-92 Brugge Stedelijke Musea, pp. 86-87.
- www.geopunt.be
- www.kaartenhuisbrugge.be
- <https://cai.onroenderfgoed.be>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

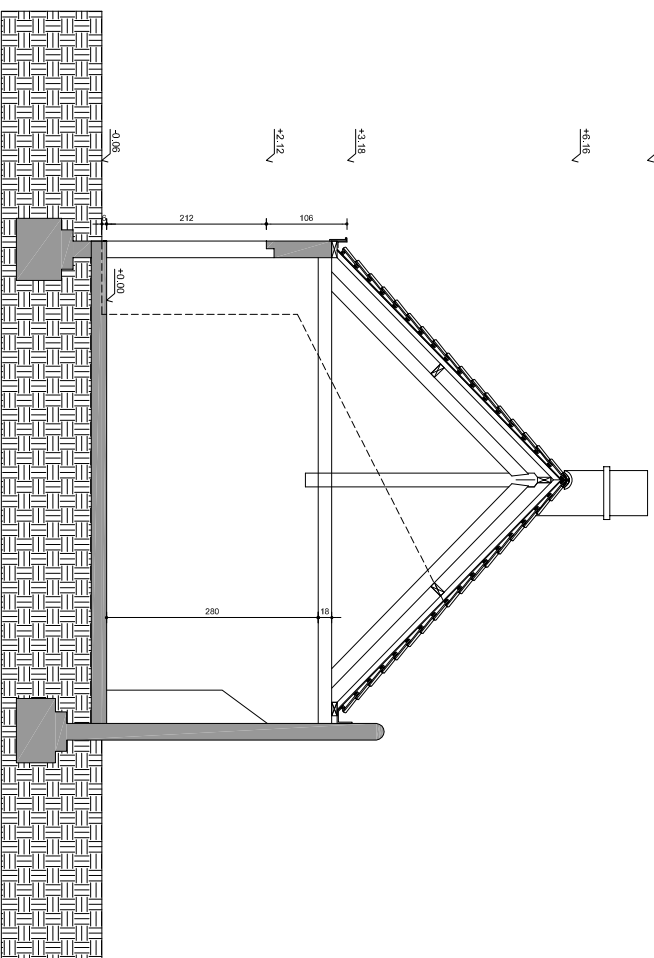
5. Bijlage

- Lijst van figuren

Figuur 1 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart (bron: NGI).	7
Figuur 2 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart, detail (bron: NGI).	7
Figuur 3 Aanduiding van het projectgebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).	8
Figuur 4 Uitsnede uit de geplande werken (bron: initiatiefnemer).	8
Figuur 5 Uitsnede uit de geplande werken (bron: initiatiefnemer).	9
Figuur 6 Uitsnede uit de geplande werken (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 7 Uittreksel uit de kaart van Jacob van Deventer, ca. 1560, met in de rode cirkel de benaderende ligging van het plangebied (bron: www.kaartenhuisbrugge.be). Het noorden bevindt zich bovenaan.....	12
Figuur 8 Uittreksel uit de kaart van Sanderus, 1641, met in de rode cirkel de benaderende ligging van het plangebied (bron: www.kaartenhuisbrugge.be). Het noorden bevindt zich links.	13
Figuur 9 Uittreksel uit de kaart van Popp, 1854, met in de rode cirkel de benaderende ligging van het plangebied (bron: www.kaartenhuisbrugge.be). Het noorden bevindt zich rechts.	13

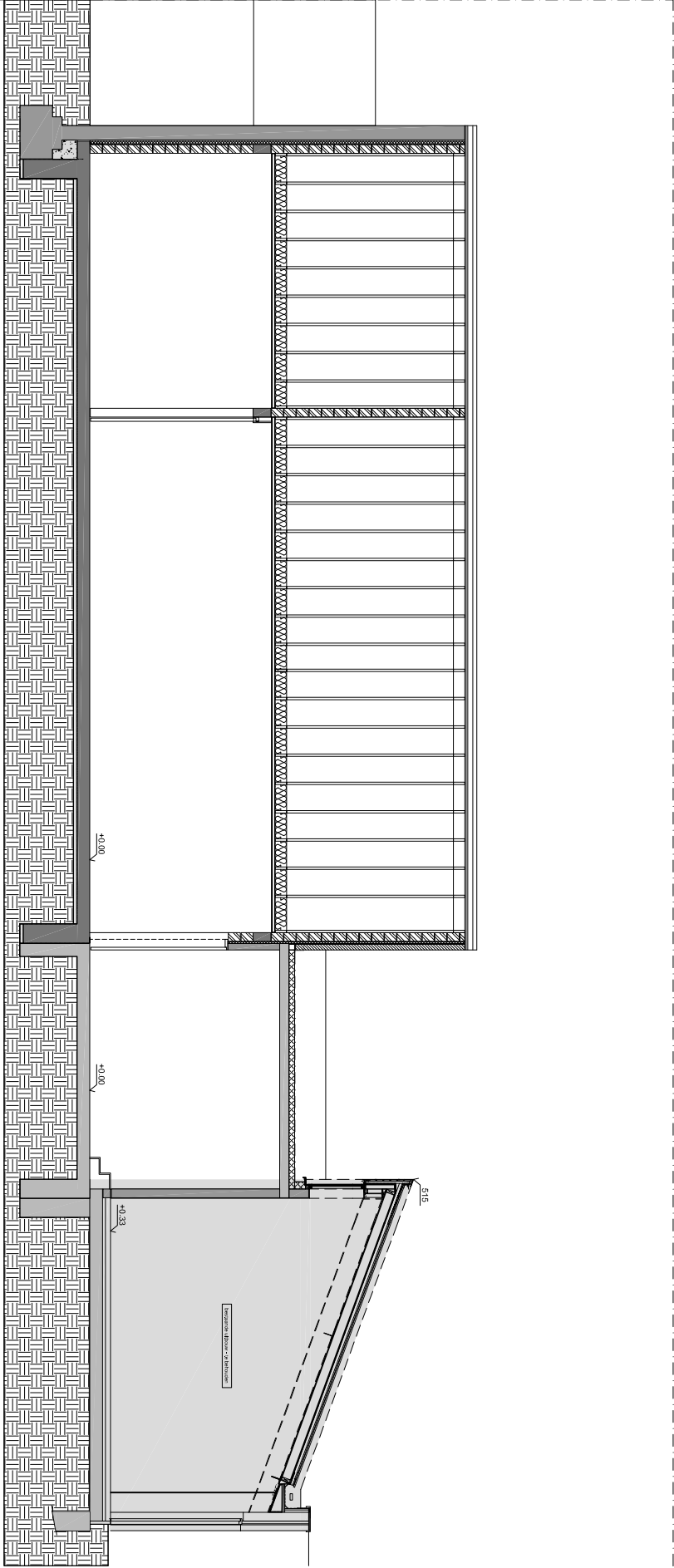

schaal 1/100

DWARSE SNEDE - BESTAANDE TOESTAND - SCHAAL 1/100 - BOUWAANVRAAG CAW de
Poort - vernieuwen van garage / berging

LANGSE SNEDE - NIEUWE TOESTAND - SCHAAL 1/100 - BOUWANVRAAG CAW de Poort - VERNIEUWEN VAN GARAGE / BERGING

